

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber decimus quintus: Ad consules et alios

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

totum dicetis. Et velim tabellarios instituas certos, ut quotidie aliquas a vobis litteras accipiam. Maximè autem date operam, ut valeatis, si nos vultis valere. VIII. Formis.

¶ ARG. *Valitudine filia dolorem suum augeri scribis.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

19 **I**N maximis meis doloribus ex cruciat me validus Tulliz nostræ. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. tibi enim æquè magnæ curæ esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum. etiam antè fecissem: sed me multa impediunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto litteras, quas ad me quàm primum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

¶ ARG. *Se in Tusculanum venturum.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

20 **I**N Tusculanum nos venturos putamus aut nonis, aut postidie. ibi ut sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt, & ut arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balineo non est: ut sit. item cetera, quæ sunt ad victum, & ad validitatem necessariâ. Vale. Kal. Octobr. de Venusino.

¶ ARG. *Valeitudinem & negotia commendat.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

21 **S**I Vales, bene est: valeo. Da operam, ut convalescas, quod opus erit, ut res, tempusque postulet, provideas,

atque administres: & ad me de omnibus rebus, quàm fixissimè litteras mittas. Vale.

¶ ARG. *Te consilii ancipitem esse vultu Pompejo*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit: faciemusque te statim certiores. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. Kal. Septembr.

¶ ARG. *De litteris Caesaris sibi redditis.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Redditæ mihi tandem sunt à Cæsare litteræ satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrùm obviam procedam, an hic cum expectem, cum constituerò, faciam te certiores. Tabellarios mihi velim quàm primum remittas. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. D. pridie idus Sext.

¶ ARG. *Litteras Caesaris se expectare.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiores. Validitatem tuam fac ut cures. Vale. III. idus Sextileis.

1. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus. Non vestror ut vulgo, ex Pall. Vat. Hitt. addit Gal. id est. familiarum quo in infirmis si vultis præterea idem ille codex, sicut, & Pal. sicut. Nos tota die tabell. sicut Plautus Stichus: unus servulus tota die in portu est.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARVM

AD

FAMILIAREIS

LIBER DECIMVS QVINTVS,

AD

CONSVLES, ET ALIOS.

¶ ARG. *De Parthorum irruptione. Auxilia mitti in eas provincias vetit.*

M. TULLIUS M. F. CICERO PRO-
CONS. S. P. D. COSS. PRAEET.

TRIB. PL. SENAT.

I vos V. V. B. E. E. Q. V. Etsi non dubie mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen, quod arbitrabar, à M. Bibulo proconsole certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publice scribere ea, quæ de alterius provincia nuntiarentur. Postea verò quàm certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus, Bibulum in Syria venisse:

vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo parè est communis: quæ ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Commagene legati primi mihi nuntiaverunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire coepisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statim expectandum esse, si quid certius offerretur. A. d. III. Kal. Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniae, & Cappadociae mihi litteræ redditæ sunt à Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimusque populæ R. existimatur: Pacorè Orodii, regis Parthorum filium, cum magno equitatu Parthico transisse Euphratè, & castra posuisse Tyba: magnèque tumultu esse in provincia Syria exci-

Fff

tatum

ratum. Eodem die ab Jamblico Phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene sentire amicūque esse reipublicæ nostræ, litteræ de eisdem rebus mihi reddita sunt. His rebus allatis, et si intelligebam, socios infirmè animatos esse, & novarum rerum expectatione suspensos: sperabam tamen, eos, ad quos jam accesseram, quique nostram consuetudinem, integritatemque perspexerant, amiciores populo Romano esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. Et ob eam causam, & ut opprimerentur ii, qui ex Cilicium gente in armis essent, & ut hostis iis, qui esset in Syria, sciret, exercitum ad Taurum institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego panè cerno: magno opere vos & hortor, & moneo, ut his provinciis seriùs vos quidem, quam decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus præsidis manitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari, quod ego negotium non stultitia obsecutus, sed verecundia deterritus, non recusavi. Neque enim umquam ullum periculum tantum putavi, quod subterfugere mallem, quam vestra auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res se sic habet, ut, nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere soletis, mature in has provincias miseritis, summum periculum sit, ne amittendæ sint omnes hæc provinciæ, quibus vesticilia populi Romani retinentur. Quamobrem autem in hoc provinciali dilectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neque multas sunt: & diffugiunt qui sunt, metu oblato. Et, quod genus hoc militum sit, iudicavit vir fortissimus M. Bibulus in Asia: qui, cum vos ei permisistis, dilectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem, atque injurias imperii nostri, aut ita imbecilla sunt, ut non multum nos juvare possint: aut ita alienata à nobis, ut neque expectandum ab iis, neque committendum iis quidquam esse videatur. Regis Dejotari, & voluntatem, & copias, quantumque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges, tyrannique, neque opibus satis firmi, nec voluntate saluti. Mihi in hac paucitate militum animus certè non deerit: spero ne consilium quidem. Quid casurum sit, incertum est. Utinam saluti nostræ consulere possimus: dignitati certè consulamus.

g. ARG. De rebus in provincia gestis.
M. TULLIUS M. F. CICERO PRO.
CONS. S. P. D. COSS. PRAET.
TRIB. PL. SENAT.

2. S. IV. B. E. E. Q. V. Cum pridie Kalend. Sext. in provinciam venissem, neque maturius propter itinerum, & navigationum difficultatem venire potuissem: maximè convenire officio meo reipublicæ conducere putavi, parare ea, quæ ad exercitum, quæque ad rem militarem pertinerent. Quæ cum essent à me cura magis, & diligentia, quàm facultate, & copia, constituta: nuntique & litteræ de bello à Parthis in provinciam Syriam illato, quotidie fere afferentur, iter mihi faciendum per Lycaoniam & per Mauros, & per Cappadociam arbitratus sum.

erat enim magna suspicio, Parthos, si ex Syria egredi, atque irumpere in meam provinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quòd ea maximè pareret, esse facturos. Itaque cum exercitu per Cappadociam partem eam, quæ cum Cilicia continens est, iter feci: castraque ad Cybistra, quòd oppidum est ad montem Taurum, locavi: ut Artuades, rex Armenius, quocumque animo esset, sciret, non procul à suis finibus exercitum populi Romani esse: & Dejotarum, fidelissimum regem, atque amicissimum reipublicæ nostræ, maximè conjunctum haberem, cujus & consilio, & opibus adjuvari posset respubl. Quocum in loco castra haberem, equitatumque in Ciliciam misissem, ut & meus adventus in iis civitatibus, quæ in ea parte essent, nuntiatus, firmiores animos omnium faceret: & ego maturè, quid ageretur in Syria, scire possem: tempus ejus tridui, quod in his castris morabar, in magno officio, & necessario mihi ponendum putavi. Cum enim vestra auctoritas intercessisset, ut ego regem Ariobarzannem, Eulebon, & Philorhomæum tuerer, ejusque, regis salutem, incolunitatem, regnumque defenderem: regi regnoque præsidio essem: adjunxissetque, salutem ejus regis, populo, senatuique magnæ curæ esse, quod nullo unquam de rege decretum esset à nostro ordine: existimavi me iudicium vestrum ad regem deferre debere, eique præsidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: ut, quum salus ipsius, incolunitas regni mihi commendata esset à vobis, diceret, si quid vellet. Quæ cum essem in consilio meo cum rege locutus, initio ille orationis suæ vobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit: quod ei permagnum, & perhonorificum videbatur, S. P. Q. R. tantæ curæ esse salutem suam: meque tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & commendationis vestra auctoritas perspicere posset. Atque ille primo, quod mihi maximè lætitiæ fuit, ita mecum locutus est, ut nullas insidias neque vitæ suæ, neque regno diceret, se aut intelligere fieri, aut etiam suspicari. Cum ego ei gratulatus essem, idque me gaudere dixissem: cohortatus, ut recordaretur casum illum interitus paterni, & vigilanter se tueretur, atque admonitu senatus consuleret salutem suam: tum à me discessit in oppidum Cybistra. Postero autem die cum Ariarathæ, fratre suo, & cum paternis amicis, majoribus natu, ad me in castra venit: perturbatusque, & fletus, cum idem & frater faceret, & amici, meam fidem, vestram commendationem implorare cepit. Cum admirarer, quid accidisset novi: dixit, ad se indicia, manifestarum insidiarum esse delata, quæ essent ante adventum meum occultata, quod ii, qui ea patefacere possent, propter metum reticissent: eo autem tempore spe mei præsidii complures ea, quæ scirent, audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui, summa pietate præditum, fratrem, dicere ea, quæ is me quoque audiente dicebat, se sollicitatum esse, ut regnare vellet: id vivo fratre suo accidere non potuisse: se tamen ante illud tempus eam rem numquam in medium, propter periculum metum, protulisse. Quæ cum esset locutus: monui regem, ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet: amicosque in patris ejus atque avi iudicio probatos hortatus sum, regis

1. Et Philorhomæum tuerer. Id est, amicū populi Romani pro lege Manilia circa initium, unde in vet. nummis: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΟΜΑΟΥ. quidam cod. Philonem. hæc adnotat Cl. Puteanus.
2. Atque admonitu senatus consuleret salutem suam. Quia Hirt. codex habebat, admonitum, tibi volebat Gul. ad monitum, vel, quod Stev. admonitū, volebat admonitū. Sed h. s. omnibus nihil opus. Paulo ante scribitur locupletius Pal. sext. & Hirt. idque me gaudere dixissem: & tamen adolecentem esse in ebrietate.
3. Propter metum reticissent. Locum non genuinum esse scriptoræ varietate deprehendo. Pal. sextus, reticissent alii: obiciissent, primus vero & Stev. vechech, reticissent, unde faciendum forte, rem misissent.

ne volebat Gulielmus.

4. Amicosque in patris ejus atque avi iudicio probatos. Represento lectionem, quam reperio in Pal. sexto, optimo codice: nam pr. secund. tert. Grut. prisca editio, amicosque in patris ejus atque iudicio probatos: mutile. Quart. vero & quint. vulgatam & quam Victor secutus est, prorogant, amicosque in patris ejus fide atque iudicio probatos. notat Egnatius in Med. ab aliena manu hæc addidit: quod Vict. quoque non diffinitur. Mayult tamen deleri hæc in Andreas Schottus lib. 111. no. dor. cap. 4. vestigiis, ut ait, codicis Mædicæ: insistentibus amicosque patris ejus atque iudicio probatos, emendabat mihi non displicet Titi Popmæ conjectura quam proxima nostro libro: amicosque patris ejus atque avi iudicio probatos.

regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris ejus, omni cura, custodiaque defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortisque de exercitu meo postulare: etsi intellegebam, vestro senatusconsulto non modò posse me id facere, sed etiam debere; tamen, cum republica postularer, propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quam primum exercitum ad Ciliciam sineis adducerem: cumque mihi rex, patefactis jam insidiis, non egeret exercitu populi Romani, sed posse se suis opibus defendere videretur: illum cohortatus sum, ut in sua vita conservanda primum regnare disceret: à quibus perpexisset sibi insidias paratas, in eos uteretur iure regio: poena à ficeret eos, quos necesse esset; reliquos metu liberaret: praesidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorem potius, quam ad contentionem uteretur. fore autem, ut omnes quum senatusconsulto nosset, intelligerent, me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra praesidio futurum. Ita confirmato illo, ex eo loco castra movi, iter in Ciliciam facere institui; cum hac opinione è Cappadocia discederem, ut consilio vestro, casu incredibili, ac paxè divino, regem, quem vos honorificentissime appellassetis, nullo postulante, quemque meae fidei commendassetis, & ejus salutem magnam vobis curam esse decreveritis, meus adventus praesentibus insidiis liberaret. Quod ad vos à me scribi, non alienum putavi, ut intelligeretis ex iis, quae penè acciderunt, vos multo antè, ne ea acciderent, providisse: eoque vos studiosius feci certiores, quòd in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei, benivolentiaeque erga vos perpexisse, ut non sine causa tantam curam, in ejus vos salutem videamini voluntasse.

ARG. De rumoribus Parthici belli: Excusata cur publicè nihil scripserit.

M. T. C. IMPER. M. CATONI,

S. D.

CUM ad me legati, missi ab Antiocho Commagene, venissent in castra ad Iconium ad VII. Non. Septembr. iique mihi nuntiasent, regis Parthorum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copiis, multarumque praeterea gentium magna manu venisse, Euphratemque jam transire coepisse; dicitque Armenium regem in Cappadociam impetum esse facturum: putavi, pro nostra necessitudine, me hoc ad te scribere oportere. Publicè propter duas causas nihil scripsi: quod & ipsum Commagenum legati dicebant ad senatum statim nuntias, litterasque misisse: & existimabam, M. Bibulum proconsulem, qui circiter idus Sextileis ab Epheso in Syriam navibus profectus erat, quòd secundos ventos habuisset, jam in provinciam suam pervenisse; cujus litteris omnia certiora perlatum iri ad senatum putabam. Mihi, in hujusmodi re, tantoque bello maximae curae est, ut, quae copias, & opibus tenere vix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate teneamus. Tu velim, ut consuevi, nos absente diligas, & defendas.

ARG. De rebus in provincia gestis, supplicationem sibi deerni peti.

M. T. C. IMPER. M. CATONI,

S. D.

SUMMA tua auctoritas fecit, meumque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, ut magni mea interesse putarem, & res eas, quas gestissem, tibi notas esse, & non ignorari à te, qua aequitate, & continentia tuerer socios,

provinciamque administrarem. His enim à te cognitis arbitrabar, facilius me tibi, quae vellem probaturum. Cum in provinciam pridie Kal. Sext. venissem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundem viderem, biduum Laodiceae fui: deinde Apameae quadriduum: triduum Synnadis: toridem dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conventus fuissent, multas civitates acerbissimis tribuibus, & gravissimis usuris, & falso aere alieno liberavi. Cumque ante adventum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus: quinque cohortes sine legato, sine tribuno militum, denique etiam sine centurione ullo apud Philomelum confidissent: reliquus exercitus esset in Lycaonia; M. Annejo legato imperavi, ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitum, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cum ab illo diligenter esset actum: ego in castra ad VII. Kal. Septemb. veni: cum interea superioribus diebus ex senatusconsulto, & evocatorum firmam manum, & equitatum sane idoneum, & populorum, regumque sociorum auxilia voluntaria comparavissem. Interim cum exercitu lustrato, iter in Ciliciam facere coepissem: Kal. Septembr. legati à rege Commagene ad me missi, pertumultuosè, acque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiaserunt. Quo audito, vehementer sum commotus cum de Syria, tum de mea provincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadocia regionem eam, quae Ciliciam attingeret, putavi. Nam si me in Ciliciam demissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amanum naturam facile tenuissem; (Duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria: quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest, nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius) sed me Cappadocia movebat: quae patet à Syria, regesque habet finitimos, qui etiam si sunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longè à Taurò apud Oppidum Cybistra castra feci, ut & Cilicam tuerer, & Cappadociam tenens, nova finitimum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque expectatione maximi belli, rex Dejotarus, cui non sine causa plurimum semper & meo, & tuo, & senatus iudicio tributum est, vir cum benivolentia, & fide erga populum Romanum singulari, & tum praesenti magnitudine & animi, & consilii, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cujus ego studio, officioque commotus, egi ei per litteras gratias: idque ut maturaret, hortatus sum. Cum autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus: regem Ariobarzanem, cujus salutem à senatu, te auctore, commendatam habebam, praesentibus insidiis nec opinantem liberavi: neque solum ei saluti fui: sed etiam curavi, ut cum auctoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenarum, importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud regem auctoritate, gratiaque constitui. Cumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu, & pecunia paratus, & toto, iis qui novari aliquid volebant: perfecti, ut è regno ille discederet: rexque sine tumultu, ac sine armis, omnia auctoritate aulae communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognovi multorum litteris, atque nuntiis, magnas Partho-

Fff 2 rum,

1. Tum praesenti magnitudine. Palatinus, Hitt. tum praesentis magna sicut & Med. Unde rectè hanc lectionem extraxit Vatt. quae videtur quoque in Vaticanis excerptis: Manue, tamen: tum praesentis, magnitudinis & animi & consilii.

2. Pecunia paratus & totus qui novari aliquid volebant. Reveni lectionem Manutianam, quam & Vatt. in suis invenit, testorque eam ex-

stare in Pal. primo, quarto, quinto. & editionum primaria. Vult tamen ex conjectura, & omnino iusque novari aliquid vel. quam prae se ferunt excerpta Vaticanis Palatinis sexus & Hicorpianus. & vult hic. Pecunia excerpta. & alius Gulielmo inspectus, & vult hic, legit inde, ultionis vel, & vult hic. Purganus conabatur, pecunia paratus & totus hic & c.

rum copias, & Arabum ad oppidum Antiocheam accessisse, magnumque eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset, ab equitum eorum turmis, & a cohorte pratoria, quae erat Epiphaneæ praesidii causa, occisione occisum. Quare cum viderem à Cappadocia Parthorum copias avertas, non longè à finibus esse Ciliciæ: quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Quò ut veni, hostem ab Antiochea recessisse, Bibulum Antiochez esse cognovi: Dejotarumque confestim jam ad me venientem cum magno, & firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus suis copiis, certiorum feci, non videri esse causam, cur abesset à regno: meque ad eum, si quid novi fortè accidisset, statim, litteras, nuntiosque missurum esse. Cumque eo animo venissem, ut utrique provinciae, si ita tempus ferret, subvenirem: tum id, quod jam antè statueram, vehementer interesse utriusque provinciae, pacare Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cumque me dilcedere ab eo monte simularem, & alias partem Ciliciæ petere, abessemque ab Amano iter unius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem: ad quartum idus Octobris, cum advesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad tertium idus Octobris, cum lucifceret, in Amanum ascenderem, distributisque cohortibus, & auxiliis, cum aliisque frater, legatus, mecum simul: aliis C. Pomptinus, legatus: reliquis Marcus Annejus, & L. Tullejus, legati praesentent: plerosque nec opinantes oppressimus, & qui occisi, captique sunt; interclusi fugam. Evanam autem, quae fuit non vici instar, sed urbis, quod erat Amani caput: itemque Sepyram, & Commorin acriter, & diu repugnantibus, Pomptino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore, usque ad horam diei decimam, magna multitudine hostium occisa, coepimus: castrisque lex capti: complura incendimus. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quatrinduum: & in reliquiis Amani delendis, agrisque vastandis, quae pars ejus montis meae provinciae est, id tempus omne consumimus. Confectis his rebus, ad oppidum Eleutherolicum Pindenissum exercitum adduxi: quod cum esset altissimo, & munitissimo loco, ab iisque incoletetur, qui ne regibus quidem unquam paupissent: cum & fugitivos recipere, & Parthorum adventum acerrime expectarent: ad existimationem imperii pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciam: quò facilius etiam ceterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerentur. Vallo, & fossa circumdedi: sex castris, castrisque maximis septi; aggere, vineis, turribus oppugnari: ususque tormentis multis, mulus sagittariis, magno labore meo, sine ulla molestia, sunt utve sociorum, septimo quinquagesimo die rem confeci: ut, omnibus partibus urbis disturbatis, aut incensis, compulsi in potestatem meam pervenirent. His erant finitimi parzi scelere, & audacia Tibarani; ab his Pindenisso capto, obsides accepi: exercitum in hiberna dimisi. P. fratrem negotio praeposui, ut in vicis aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus ad senatum relatum sit, me existimaturum, summam mihi laudem tributam, si tu honorem meum sententia tua comprobabis. Idque, etsi talibus de rebus gravissimos si omnes & rogare solere, & rogari scio, tamen admonendum potius te à me, quam rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis sententiis summissimè ornasti: qui oratione, qui praedicatione, qui luminis laudibus in senatu, in concionibus ad caelum extuli

sti: cujus ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto, omnia adsequi me arbitrarer. Te denique memini, cum euidam clarissimo, atque optimo viro supplicationem non decerneret, dicere, te decreturum, si referretur ob eas res, quas is consul in urbe gessisset. Tu idem mihi supplicationem decrevisti rogato, non ut multis, re publ. bene gesta, sed ut nemini, re publ. conservata. Mitto, quòd invidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempestates, & subieris, & multò etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris; quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendenda, approbaris. A me autem haec sunt profecta: quae ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii, atque iudicii: ut praestantissima tuas virtutes non tacitus admirarer; (quis enim idem non facit?) sed in omnibus scriptis, Graecis, Latinis, omni denique varietate litterarum mearum, te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferebam. Quares fortasse, quid sit, quòd ego hoc necicio quid gratulationis, & honoris à senatu, tanti aestimem. Agam jam tecum familiariter, ut est & studiis & officiis nostris mutuis, & summa amicitia dignum, & necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit unquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem sentire videor, ratione, atque doctrina, ab inani laude, & sermonibus vulgi, ego profecto is sum. Testis est consulatus meus: in quo, sicut in reliqua vita, fateor, ea me studiosè secutum, ex quibus vera gloria nasci posset. ipsam quidem gloriam per se numquam putavi expectandam. Itaque & provinciam ornata, & spem non dubiam triumphi, prolexi. Sacerdotium denique, cum (quemadmodum te existimare arbitror) non difficillime consequi possem, non appetivi. Idem post injuriam acceptam, quam tu reipubl. calamitatem semper appellas, meam non modò calamitatem, sed etiam gloriam, studium quàm honoratissimum senatus, populi que Romani de me iudicia intercedere. Itaque & augur postea fieri volui, quòd antea neglexeram; & eum honorem, qui à senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expectandum puto. Huic meae voluntati, in qua inest aliqua vis desiderii, ad sanandum vulnus injuria, ut faveas, adiutorque sis, quòd paulò antè me negaram rogaturum, vehementer te rogo: sed ita, si non jejunum hoc necio quid, quòd ego gessi, & contemnendum videbitur, sed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores summos à senatu consecuti sint. Equidem etiam mihi illud animum advertisse videor: (scis enim, quàm attentè te audire solem) te non tam res gestas, quàm mores, instituta, atque vitam imperatorum spectare solere, in habendis, aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa considerabis, reperies, me exercitum mbecillo contra metum maximi belli, firmissimum praesidium habuisse, equitatem, & continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus, quae nullis legionibus consequi potuissem; ut ex alienissimis locis amicissimos, ex inaequalissimis firmissimos redderem, animosque novarum rerum expectatione suspensos, ad veteris imperii benivolentiam traducerem. Sed nimis haec multa de me praesertim ad te, à quo uno omnium sociorum querelae audiuntur, cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putant. Cumque omnes

1. Tum id, quod jam antè statueram. Hæc lectio ex Med. est, ab Egnat. ad primam impressionem notata, & ab Vict. quoque usurpato in editione: conspicio jam eam quoque in Pal. Vat. excerptis. Hitt. valgò: *tamen id, quae jam antè constitueram.* Paulo post Hitt. codex legit: *abessemque Amanum iter unius diei.* putaque Gul. legendum *abessemque Amanum.*

2. Quod neci captique sunt, interclusi fuga. Evanam, &c. In Medico erat, *interclusi fuga ranon*, ex qua rectè hanc lectionem extricavit accuratissimus Victot. Nam vox *reliqui* ab omnibus nostris æque abest. Primus Palatinus & prisca editio: *interclusi fugerant amani a-*

uno propè consensu de me apud teea, quæ mihi optatissimi sunt, prædicabunt: tum dux maximæ clientelæ tuæ, Cyprus insula, & Cappadocia regnum, tecum de meloquentur. Puto etiam regem Dejotarum, qui uni tibi est maximè necessarius. Quæ si etiam majora sunt: & in omnibus sæculis pauciores viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quam qui hostium copias vincerent: est profectum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora sunt, genera vitæ adjunxeris, ipsas etiam illas res gestas, justiores esse, & majores putare. Extremum illud est, ut, quasi dissidens rogationi meæ, philosophiam ad te allegem: qua nec mihi carior ulla unquam res in vita fuit, nec hominum generi majus à diis manus ullum est datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis est, societas studiorum, atque artium nostrarum, quibus à pueritia dediti, ac devincti, soli propemodum nos philosophiam istam veram, & antiquam, quæ quibusdam orti esse ac delitit videretur, in forum atque in tempus, atque in ipsam aciem præne deduximus: tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas esse non puto. Quamobrem tibi sic persuadeas, velim: si mihi tua sententia tributus honor: ex meis litteris fuerit, me sic existimaturum, cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maximè cupierim, contigisse. Vale.

ARG. Excusat se, quod Ciceronis supplicationem non decreverit: & tamen decretam gaudet, sequi de eo honorificentia sensisse, quam eos, qui supplicationem decreverant.

M. CATO, M. T. C. IMP. S. P. D.

Quod & respub. me, & nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam, cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Itaque, quod pro meo judicio facere potui, ut innocentiæ, consilioque tuo defensam provinciam, servatam Ariobarzani cum ipso rege regnum, sociorum revocatam ad studium imperii nostri voluntatem, sententia mea, & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si ita, quin te nihil fortuito, sed summa tua ratione, & continentia reipublicæ provisum est, diis immortalibus gratulari nos, quàm tibi referre acceptum mavis, gaudeo. Quod si triumphum prærogativam putas, supplicationem, & idcirco casum potius, quàm te laudari mavis: neque supplicationem sequitur semper triumphus: & triumpho multo clarior est, senatus judicare, potius mansuetudine, & innocentia imperatoris, provinciam, quàm vi militum, aut benignitate deorum retentam, atque conservatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hæc ego idcirco ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi: ut, quod maximè volo, existimes me laborare, ut tibi persuaderem, me & voluisse de tua majestate, quod amplissimum tui arbitratu: & quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto itinere severitatem, diligentiamque locis, & resp. præsta.

ARG. Laudat Ciceronis sententiam, ex litteris Ciceronis

se voluptatem cepisse. Petit, ut si favore naturæ in adipiscenda triumpho, saltem si adipiscatur, gaudeat.

M. T. C. CATONI S. P. D.

LÆTUS sum laudari me, inquit Hector, opinor apud Nævium, abs te pater, à laudatis viro. EA EST ENIM profectò jucunda laus, quæ ab iis proficitur, qui ipsi in laude vixerunt. Ego verò vel gratulatione litterarum tuarum, vel testimonii sententiæ dictæ, nihil est, quod me non affectum putem. Idque mihi cum amplissimum, tam gratissimum est, te libenter amicitia dedisse, quod liquido veritati dares. Et, si non modò omnes, verum etiam multi Catones essent in civitate nostra, in qua unum existisse mirabile est, quem ego curram, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum sensum, & ad illud sincerum, ac subtile iudicium, nihil potest esse laudabilius, quàm ea tua oratio, quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis, non enim dicam cupiditatis, exposui tibi superioribus litteris: quæ etiam si parum justa tibi visa est, hanc tamen habet rationem, non ut nimis concupiscendus honos: sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspernandus esse videatur. Spero autem, illum ordinem, pro meis ob rempublicam susceptis laboribus, me non indignum honore, usitato præsertim existimaturum. Quod si ita erit, tantum ex te peto, quod amicissimè scribis, ut, cum tuo iudicio, quod amplissimum esse arbitraris, mihi tribueris: si id, quod maluero, accidit, gaudeas. Sic enim fecisse te, & sensitse, & verius scripsisse video: resque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis jucundum fuisse, quod scribendo affuisti. Hæc enim senatusconsulta non ignoro ab amicissimis ejus, cujus de honore agitur, scribi solere. Ego, ut spero, te propediem videbo, atque utinam republ. meliorem, quàm timeo.

ARG. Gratulatur C. Marcello de consulatu. M. T. C. PROCOS. C. MARCELLO COS. DESIGN. S. P. D.

MAXIMA sum læticia affectus, cum audivi, te consulatum esse: eumque honorem tibi deos fortunare volo, atque à te pro tua, parentisque tui dignitate administrari. Nam cum te semper amavi, dilexique, tum mei amantissimum cognovi in omni varietate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficiis, vel defensus tristibus temporibus, vel 4 secundis: & sum totus vester, & esse debeo: cum præsertim matris tuæ, gravissimæ, atque optimæ foemina, majora erga salutem, dignitatemque meam studia, quàm erant à muliere postulanda, perpexerim. Quapropter à te peto in majorem modum, ut me absentem diligas, atque defendas.

ARG. Gratulatur C. Marcello, de filio consule designato.

M. T. C. PROC. MARCELLO, COL. LEGAR. S. P. D.

MARCELIUM tuum, consulem factum, teque ea læticia affectum esse, quam maximè optasti, & mirandum

1. In ista littera severitatem diligentiorem scribitur & resp. p. Gal. p. ubi dicitur: In ista littera in materia, sed quam possit, est primogenia lectio, in editione prima & in Pall. Vac. Pec. Stev. Hitt. propagata, adeo ut mirari viderent illam superam novitiam severitatem diligentiorem. Cum Cato nihil minus nominare quàm diligentiorem & cap. 12.

2. Hæc non modo in ista littera, sed in multis Ciceronis scriptis. Sic legendum ex recensione Vict. editione primariæ Pal. lexto, Vatic. excerptis. Hitt. Lamb. ne non sincerum vas intrullaret, faciebat quod si non modo sincere, verum, & Gul. legebat: & si modo sincere, vel etiam multi. Vulgo: & si non modo in nos, verum.

3. Sic enim scribitur, & sensisse verius scripsisse video. Sic Vict. & Palat. licet ex codice vetusto primam impressionem emendat Egnat. neque aliter Var. excerpta & M. Hitt. Gul. nihilominus etiam habent, esse se & se-

esse se. Paulò post Pec. excerpta. Hitt. Pall. scribunt: enim bene agitur scribitur, unde illic, quæ bene agitur. Ego pro recepta lectione ita habeo potius: quàm tunc aliter non conjecturis sine maceris labori.

4. Secundus: & sum totus vester, & esse debeo. Succinctus ac melius sicut editio prima & Vict. Palat. Hitt. Pec. Vaticanique excerpt. emissio illo superfluo humore ac pituita scholæ, necesse est, ut & in ista littera scribitur & esse debeo.

5. Mirandum in modum gaudet, Pall. Stev. Vatic. & Pec. excerpta editiones, prima atque Vict. non miram, licet infra introduxi ex eodem prima. Vict. Pal. primo: A te id, quod scripsit, potest negare non possum, referam in Pal. textos Stev. Hitt. quem omnimodum & Lamb. edidit, & sic scribit: sed illud germanius esse putavi. Vulgo exculum est: quod scribitur.

dum in modum gaudeo: idque cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico: cuius erga me singularem benivolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis, vel dignitatis meæ studiosissimam, cupidissimamque cognovi. Quare gratum mihi feceris, si uxori tuæ Junia, gravissimæ, atque optimæ famina: meis verbis eris gratulatus. A te id, quod facti, peto, me absentem diligas, atque defendas.

ARG. Gratulatur M. Marcello de fratre patruelis designato: Petique ab eo ut sibi quam primum annuo imperio provinciam finito successor mitteretur consule.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO
COS. S. P. D.

TE & pietatis in tuos, & animi in rempublicam & clarissimi, atque optimi consulatus, C. Marcello consule facti, fructum cepisse, vehementer gaudeo. Non dubito, quid præsentis sentiant. nos quidem longinqui, & à te ipso missi in ultimas gentes, ad cælum mehercule tollimus verisimilis, ac iustissimis laudibus. Nam cum te à puericia tua unice dilexerim, tuque me in omni genere semper amplissimum esse & volueris, & iudicaris: tum hoc vel tuo facto, vel populi Romani de te iudicio, multo acrius, vehementiusque diligo: maximaque lætitia afficior, cum ab hominibus prudentissimis, virisque optimis, omnibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio, vel te mei. Unum verò si addis ad præclarissimas res consulatus tui aut mihi succedat quam primum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & senatus consilio, & lege finisti: omnia me per te consecutum putabo. Cura ut valeas, & me absentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt, quia non putabam à me etiam nunc scribenda esse publice, propterea ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere: ne, cum ad consulem scripisssem, publicè viderer scripisse.

ARG. Supplicationem sibi decerni postulat.

M. T. C. IMP. C. M. MARCELLO, C. F.
COS. DESIGN. S. P. D.

QUUM id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Martellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis, ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quum ergo ita accidit, ut omnium vestrum studio tuus consulatus satisfacere posset, in quem meæ res gestæ, lausque, & honores earum potissimum incidere: peto à te id, quod facillimum factum est, non aspernante, ut confido, tenatu, ut quam honorificentissimum senatusconsultum, litteris meis recitatis, faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quam est cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima, neque enim saluti meæ, neque honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus, quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis profecuta est. Neque verò tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare à te peto in maiorem modum, ut me per te quam ornatisimum velis esse: meamque & in supplicatione decernenda, & in ceteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam puces.

ARG. Agit gratias de supplicatione decernita.
M. T. C. IMP. C. MARCELLO,
COS. DESIGN. S. P. D.

QUANTA curæ tibi meus honos fuerit, & quam idem existiteris consul in me ornando, & amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis, & cum tota do-

mo, etsi res ipsa loquebatur, cognovi tamen ex meorum omnium litteris. Itaque nihil est tantum, quod ego non tua causa debeam, facturisque sim cum studiose ac libenter. Nam magni interest, cui debeas. debere autem nemini malui, quam tibi: cui me cum studia communia, beneficia paterna, tuæque jam antè conjunxerant: tum accedit, mea quidem sententia, maximum vinculum, quod ita rempubl. geris, atque gessisti, qua mihi carius nihil est, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quod minus tantundem ego unus debeam, non recusem. Quamobrem tibi velim hi sint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego, si me navigatio non morabitur, quæ incurtebat in ipsos Etesias, propediem te, ut spero, videbo.

ARG. Gratulatur Paulo de consulatu.

M. T. C. IMP. L. PAULO, COS. DE.
SIGN. S. P. D.

ETSI mihi numquam fuit dubium, quin te populus Romanus pro tuis summis in rempublicam meritis, & pro amplissima familiaritate dignitate, summo studio, cunctis suffragiis contulerit facturus esset: tamen incredibili lætitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est: eumque honorem tibi deos fortunare volo, à teque ex tua, majorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam præsens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, proque tuis amplissimis erga me studiis, atque beneficiis tibi operam meam, studiumque navare. Quam mihi facultatem quum hic nec opinatus, & improvisus provinciarum casus eripuit: tamen, ut te consulem rempubl. pro tua dignitate gerentem videre possim, magnopere à te peto, ut operam des, efficias, nequid mihi fiat injuriæ, neve quid temporis ad meum annum munus accedat. Quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet.

ARG. Petit supplicationem sibi decerni.

M. T. C. IMP. L. PAULO, COS.
S. P. D.

MAXIME mihi fuit optatum Romæ esse tecum, multas ob causas, sed præcipue, ut & in petendo, & in gerendo consulatu meum tibi debitum studium perspicerem posses. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen navare operam volebam. In consulatu verò cupio equidem te minus habere negotii: sed molestè fero, me consulem studium tuum ad adolescentis perpexisse: te meum, cum id atatis sim, perspicerem non posse. Sed ita fato nescio quomodo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas: mihi ad remunerandum nihil suppetat præter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti reditum meum. Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum. Itaque cum & tua summa amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos, magnaque existimatio postulare videatur, ut à te plurimis verbis contendam ac petam, ut quam honorificentissimum senatusconsultum de meis rebus gestis faciendum cures: non audeo vehementer à te contendere, ne aut iple perpetuæ tuæ consuetudinis erga me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare, ut te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem omnes gentes sciunt de me optime meritum, breviter petam. Si alii consules essent, ad te potissimum, Paulle, mitterem, ut eos mihi quam amicissimos redderes. nunc, cum tua summa potestas, summaque auctoritas, nota que omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, ut & quam honorificentissime cures decernendum de meis rebus gestis, & quam celeritè. Dignas res esse honore, & gratulatione, cognosces ex iis litteris, quas ad te, & collegam, & senatum publicè misi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximèque existimationis meæ procuracionem susceptam

ptam velim habeas. In primisque tibi curæ sit, quod abs te superioribus quoque litteris petivi, me mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre, omnia que spero, cum absens, tum etiam præfens te consule assequi. Vale.

¶ ARG. Sibi commendat Fabium: docet, se Caspium ad urbem non vidisse: petit administrationem sibi non prorogari.
M. T. C. IMP. C. CASSIO, PROQUÆST.

S. P. D.

M FABIUM quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cum ille in ære meo est, & à me diligitur propter summam suam humanitatem, & observantiam. Sed tamē quod te ab eo egregiè diligere sensi, multo amicior ei sum factus. Itaque quamquam profecerunt litteræ tuæ: tamen aliquantò plus commendationis apud me habuit animus ipsius erga te, mihi perspectus & cognitus. Sed de Fabio faciemus studiosè, quæ rogas: tu multis de causis vellem me convenire potuisses: primùm, ut te, quem jamdiu plurimifacio, tanto intervallo viderem; deinde, ut tibi, quod feci per litteras, possem præfens gratulati: tum, ut quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis, inter nos communicarem: postremò, ut amicitia nostra, quæ summis officiis ab utroque culta est, sed longis intervallis temporum interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. Id quom non accidit, utemur bono litterarum, & eadem ferè absentes, quæ, si coram essemus, consequeretur. 1. Unus fructus, qui in te videndo est, percipi litteris non potest. alter, gratulationis est, is quidem exilior, quàm si tibi te ipsum intuens gratularet. Sed tamen & feci autè, & facio nunc, tibi que cum pro rerum magnitudine, quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quod te de provincia decedentem summa laus, & summa gratia provincie profecata est. Tertium est, ut id, quod de nostris rebus coram communicavimus inter nos, conficiamus idem litteris. Ego ceterarum rerum causa tibi Romam properandum magnopere censeo. Nam & ea, quæ reliqui, tranquilla de te erant: & hac tua recenti victoria tanta, clarum adventum tuum fore intelligo. Sed si qua sunt onera tuorum, ut si tanta sunt, ea sustinere possis. 2. propra: nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius, nisi majora: considera, ne in alienissimum tempus cadeat adventus tuus. Hujus rei totum consilium tuum est. tu enim scis, quid sustinere possis. Si potes: laudabile, atque populare est. sin planè non potes: absens hominum sermones facilius sustinebis. De me autem idem tecum his ago litteris, quod superioribus egi, ut omneis tuos nervos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc provinciam, quam & senatus, & populus annuam esse voluit, temporis prorogetur. Hoc à te ita contendo, ut in eo fortunæ meas politas putem. Habes Paullum nostrum nostri cupidissimum. est Curio: est Furnius. Sic velim enitare, quâsi in eo sint mihi omnia. Extremum illud est de iis, quæ proposueram, confirmatio nostræ amicitie: de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu quæ me appetisti: ego autem semper ornamento te mihi fore

dux. Fuisti etiam præsidio tristissimis meis temporibus. accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaque in vestro ingenio, & industria mihi plurimum & suavitas, & dignitatis constitutum puto. Id tu, ut tuo studio confirmes, te vehementer rogo: litterasque ad me, & continuo mittas, & cum Romam veneris, quam sæpissimè.

¶ ARG. De bello civili non renovando: De clementia Casarii: De gemitu Italia: Consilium Casii de futuris exquiris.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

ETSI uterque nostrum spe pacis, & odio civilis sanguinis, 3. abesse à belli pertinacia voluit: tamen, quom ejus consilii princeps ego fuisse videor, plus fortasse tibi præfere ipse debeo, quàm à te expectare. Etsi, ut sæpe soleo tecum recordari, sermo familiaris meus tecum, & item tecum tuus, adduxit utrumque nostrum ad id consilium, ut uno prælio putarem, si non totam causam, at certè nostram judicium definiti convenire. Neque quisquam hanc nostram sententiam verè unquam reprehendit, præter eos, qui arbitrantur melius esse, deleri omnino republ. quam immutatam, & debilitatam manere. Ego autem ex interitu ejus nullam spem scilicet mihi proponebam: ex reliquiis magnam. Sed ea sunt consecuta, ut magis mirum sit, accidere illa potuisse, quàm nos non vidisse ea futura: nec, cum essemus, divinare potuisse. Equidem fateor meam conjecturam hanc fuisse, ut illo quasi quodam fatali prælio facto, 4. & victores communè saluti consuli vellent, & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari in celeritate victoris, ut illo set, eandem clementiam experta esset Africa, quom cognovit Asia: quam etiam Achaja, & ut opinor, ipso legato, ac deprecatore. Amisiss autem temporibus, quæ plurimum valent, præsertim in bellis civilibus, interpositus annus alios induxit, ut victoriam sperarent, alios, ut ipsam vinci contemnerent. Atque horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis autem aut Alexandriæ belli tantam moram huic bello adjunctum iri, aut nescio quem istum Pharnacem Asiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in consilio pari, casu dissimili usi sumus. tu enim eam partem petisti, ut & consiliis interesses, & quod maxime curam levat, futura animo prospicere posses. ego, qui festinavi, ut Casarem in Italia viderem, (sic enim arbitrabamur) eumque multis honestissimis viris conservatis redeuntem, ad pacem currentem, ut ajunt, incitarem: ab illo longissime & abssum, & absui. Versor autem in gemitu Italia, & in urbis miseris querelis: quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset, si auctor assuisset. Quare velim pro tua perpetua erga me benivolentia, scribas ad me, quid videas, quid sentias, quid expectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tuæ litteræ: atque utinam primis illis, quas Luceria miseris, paruissem. sine ulla enim molestia dignitatem meam retinuissem, Vale.

Fff 4

¶ ARG.

1. Unus fructus, qui in te videndo est. Sic scripsi, quod alii libri ignorant: te illi (sic Pall. Hinc. Pec. excepta, editio præsca & Manut.) alii te fructus, quæ revera dux vocula ab gloriographo interjecta sunt. Palæstræ textus: silicet fructus, quod nunquam alias facere soleasur inter scribendam voluerit consilere capri suo. Nihil verius est hac nostra emendatione.
2. Propra: nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius. Recepti quidem hanc lecturam ob consensum tot librorum habent: enim illa in Palæstris, Vaticanis, Pæctio exceptis, editionibus, primariis, Victoriana, sed tamen ut magis probem Palæstræ sexti scripturam: propra: nihil tibi erit lautius: ut emenda videret Man. quod in uno Mætorum invenisse te scatur, & in altero uno propra. Vulgatum est: ea sustinere possis: nihil tibi

bi erit lautius.
3. Abesse à belli pertinaciâ velis. Vulgo necessaria pertinaciâ, sed non tum voculam non necessariam & hinc ineptam, tum à Palatino sexto, Historp. Medic. Victor. editione exclamam protelare ipsi quoque volumus.
4. Et victores communè saluti consuli vellent & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari in celeritate victoris. Ita hunc orationis tractum reformavi ex Palæstr. primo, duobus Gallicianis, ac Medico: nisi quod ille, consule, pro consiliante qua scriptura. Paullò etiam ante quæst (sic & Historp. ponit pro quæst: ut sibi pro sibi. Vulgo editum est: communi saluti consuleret vellent, & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari.

¶ ARG. Vocatur in Epicureorum opinionis, hoc est, in Cassium Epicurea scita deditum.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

¶ Frote jam suppudere, i cum hac tertia iam epistola ante operis sit, quam tu schedulam aut litteram. sed non urgeo. longiores enim expectabo, vel potius exigam. Ego, si semper haberem, cui darem, vel ternas in hora darem. Fit enim nescio quid, ut quasi coram adefe videare, cum scribo aliquid ad te: neque id κατ' εἰδῶλον φαντασίας, ut dicunt tuis amici novi: qui putant etiam Αἰγίον καὶ Φαντασίας spectris Catianis excitari. Nam, ne te fugiat, Cattu Infuber, Epicureus, qui nuper est mortuus, quæ ille Gargettius, etiam ante Democritus, εἰδῶλον, hic spectra nominat. His autem spectris etiam si oculi possent feriri, quod vel his ipsa occurrunt: animus qui possit, ego non video. Doceas tu me oportebit, cum salvus veneris, in meane potestate ut sit spectrum tuum, ut, simulac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat: neque solum de te, qui mihi hæres in medullis: sed, si insulam Britanniam coepero cogitare, ejus εἰδῶλον mihi advolabit ad pectus. Sed hæc posterius tento enim te, quo animo accipias. si enim stomachabere, & molestè feres, plura dicemus: postulabimusque, ex qua hæresi, v. HOMINIBUS ARMATIS, defectus sis, in eâ restituate. In hoc interdico non solet addi, IN HOC ANNO. Quare si jam biennium, aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis: in integro res nobis erit. quanquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro: qui postea, quam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis. In ista ipsa αἰρέσει metuo ne plus verborum sit, quam ego putarim, si modo eam tu probas. Quid tibi in mentem venit? inquit: quia nihil habebam aliud, quod scriberem. De repub. enim nihil scribere possum, neque enim quod sentio, libet scribere.

¶ ARG. De tabellariorum importunitate: De Sulla morte. De bello Hispaniensi. De Pansa profectioe in provinciam: De mansione Brundisina Cassii. De litteris mutui.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

¶ PRAEPOSTEROS habes tabellarios: etsi me quidem non offendunt: sed tamen cum à me discedunt, flagrant litteras. cum ad me veniunt, nullas afferunt: atque id ipsum facerent commodius, si mihi aliquid spatii ad scribendum darent: sed petafati veniunt: comites ad portam expectare dicunt. Ergo ignosces, alteras habebis, has brevis. sed exspecta πάντα περι πάντων. Etsi quid

ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant: ad te cum epistolis revertantur? Nos hic (tamen ad te scribam aliquid) D. Sullam patrem mortuum habebamus, alii à latronibus, alii crudelitate dicebant, populus non curabat. combustum enim esse constabat. hoc tu profipientia tua feres æquo animo, quamquam ἀφίστατος πόλειως amissimus. Casarem putabant molestè latrum, verentem, ne hasta refraxisset. Mindius Marcellus, & Attius pigmentarius valde gaudebant, se adversarium perdidisse. De Hispania novi nihil: sed expectatio valde magna, rumores tristiores, sed ἀδέσποτοι Pansa nosset, paludatus ad III. Kalend. Jan. profectus est, ut quisvis intelligere possit id, quod tu nuper dubitare cœpisti, ἢ τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἰρετὸν esse. Nam quod multis miseris levavit, & quod le in his malis hominem præbuit, mirabilis eum virorum bonorum benivolentia profecta est. Tu quod adhuc Brundisii moratus es, valde probo, & gaudeo: & mehercule puto te sapienter facturum, si ἀκρόποσθεσθ fueris. Nobis quidem, qui te amamus, erit gratum, & amabo te, cum dabis posthac aliquid domum litterarum, mei memineris. Ego nunquam quemquam ad te, cum sciam, sine meis litteris ire patiar.

¶ ARG. De epistole brevitate: De tristitia temporum. De bello Hispaniensi. Absenti gratulari.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D.

LONGIOR epistola fuisse, nisi eo ipso tempore petira esset à me, cum jam iretur ad te. longior etiam, si φλυαρόν aliquem habuisset. nam ἀναδύσει, sine periculo vix possumus. Ridere igitur, inquit, possumus. Non mehercule facillimè. verumtamen aliam aberrationem à molestiis nullâ habemus? Ubi igitur, inquit, philosophia tua? Quidem in culina mea, molesta est. pudet enim te vivere. Itaque facio me alias res agere, & ne convicium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino novi. Te abesse, mea causa molestè feo, tua, gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, meque, ut à puero fecisti, amabis.

¶ ARG. Respondet dualis epistola Ciceronis: Epicuream scitam laudat: Casarem cupit victorem.

C. CASSIUS M. T. C. S. P. D.

SVB Non mehercule in hac mea peregrinatione quidquam libentius facio, quam scribo ad te. video enim cum præsentè loqui, & jocari. Nec tamen hoc uti venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos rogeram, ut Catium Athenis natum esse dicas Pansam nostrum & secundâ voluntate hominum paludatum ex urbe exisse, cum ipsius causa gaudeo, tum mehercule

1. Cum hac tertia iam epistola ante operis sit. Quinque Palatinis, Grut. ante operis sit, quam tu schedulam aut litteram. ut mirer profecto tum hic manime Manotium obsecrantem tam candidis Vict. auspiciis. Pal. text. Nolus, cum hac tertia iam epistola ante operis sit quam tu schedulam. Retinuit ergo lectionem à Vict. hom. ne antiqui tatis & Ciceronis studiosissimo, primo ex Med. productam & à ror Palatinis libris stabilitam, sed in eo ab illo dissentis. quod schedulam pecculeram, licet non damnem illius scidam & in Vat. excerptis propositam: audaciam verò Lamb. & fidem hic merito suspicam habeo. reponentis A. Eacidinis susserum fiducialis, syllabam aut litteram. Vulgo: cum hæc tertia iam epistola ante operis sit quam tu schedulam, &c.

2. Κατ' εἰδῶλον. Secundum spectrorum visiones.

3. Nos hic D. Sullam patrem mortuum habebamus. Y Stephanus Pighius enonvic in falsis suis ad annum urbis conditæ DCCCII. legendum hinc & infra D. Silannus.

4. Α' δέσποτοι) Sine auctore.

5. Τὸ καλὸν. Honestum propter se ipsum appetendum.

6. Ακρόποσθεσθ) Abhorrens à studio rerum.

7. Ubi igitur inquit, Philosophia tua? Quidem in culina mea molesta est. Sic habet Pal. text. sic quoque Med. nisi quod suo more molesta est. Notatque Egot. illam lectionem emendacorum ingenio exivisse: in culina quidem mansit, sed molesta est. Manu. putabat legendum olim, teste Lamb. ubi igitur Philosophia tua quidem, in culina: mea, in palestra est. quam tamen jacturam ipse probare non potuit, sed hæc consuevit amici sui: ubi igitur Philosophia tua quidem, in culina: mea in molesta est. Gul. pro in molesta est, putabat, tu molesta est. Videndus Festus. Pal. pr. ubi igitur inquit Philosophia tua quidem in culina mea molesta est: quæ scriptura vitiosè nata est ab Med. Editio prima exhibebat ubi igitur, inquit, Philosophia tua & quidem in culina mea molesta est. Nos sœtismus ab optimo Palatine & Vict.

8. Ne convicium Platonis audiam. J. Monuit Claudius Puteanus, V. Cl. Comicum intelligi, cujus hi sunt versus in Phæone: ὄμν' γὰρ εἶδ' ἐν κατὰ πρὸς ἢ παρορμία, ἐν τῷ καπὴλω ὄν ἐβέναι μοι δοκεῖ.

9. Secundâ voluntate hominum paludatum ex urbe exisse. Palat. pr. Secv. P. ex. excerpta editio princeps, & uti videtur.

ἀταραχ.

herculè etiam omnium nostrùm. Spero enim, homines intellecturos, quanto sit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clementia; atque ea, quæ maximè mali petant, & concupiscant, ad bonos pervenire. Difficile est enim persuadere hominibus, τὸ κερδὸν εἶναι αἰρετὸν esse: ἠδὸννὴν verò, & ἰσχυροτάτην virtute, justitia, καὶ καλοῦ παραί, & verum, & probabile est. Ipse enim Epicurus, à quo omnes Cati, & Amasini, mali verborum interpretes, proficiuntur, dicit: 2 σὺν ἔσθῃ ἠδὴν, αἰδοῦ Ἐκκαλῆς καὶ δικαίως, ζῆν. Itaque & Pania, qui ἠδὸννὴν sequitur, virtutem retinet: & ii, qui à nobis φιλήδονοι vocantur, sunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδικαίοι, omnèque virtutes & eolunt, & retinent. Itaque Sulla, cujus iudicium probare debemus, cum dissentire philosophos videret, non quaesivit, quid bonum esset, omnia bona coemit: cujus ego mortem forti mehercules animo tuli. Nectamen Cæsar diutius nos eum desiderare patietur, nam habet damnatos, quos pro illo nobis restituat: nec ipse sectorem desiderabit, cum filium viderit. Nunc, ut ad temp. redeam, quid in Hispaniis geratur, rescribe. Peream, nisi sollicitus sum, ac malo veterem, & clementem dominum habere, quam novum & crudelē experiri. Scis, Cneus quam sit fatuus; scis, quomodo crudelitatem, virtutem putet; scis, quam se semper à nobis desitum putet. Vereor, ne nos rustice gladio velit 3 ἀπικνεκλήσει. Quid sit, si me diligis, rescribe. Hui, quam velim scire, utrum ista sollicito animo, an soluto legas. sciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior sim, vale: & me, ut facis, ama. Si Cæsar vicit, celeriter me expecta.

¶ ARG. Se librum de oratore perfecto ad Trebonium misisse, Sabino traditum; quem ipsum commendat. Petit crebras litteras.

M. T. C. TREBONIO, S. P. D.

20 ORATOREM meum, (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendavi. Natio me hominis impulit, ut ei recte putarem, nisi forte candidatorum licentia hic quoque usus, hoc subito cognomen attripuit. etiam modestus ejus vultus, sermoque constans, habere quiddam à Curibus videbatur. Sed de Sabino satis. Tu, mi Treboni, quum ad amorem meum aliquantum olim discedens addidisti; quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos litteris appellato: atque ita, si idem fiet à nobis: quamquam duæ causæ sunt, cur tu frequentior in isto officio esse debeas, quam nos: primum, quod olim solebant, qui Romæ erant, ad provinciales amicos de rebus scribere: nunc tu nobis scribas oportet. Res enim publica ista est: deinde, quod nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus: tu nobis, nisi litteris, non video, qua re alia satisfacere possis. Sed cetera scribes ad nos postea. Nunc hæc primò cupio cognoscere: iter tuum cujusmodi sit; ubi Brutum nostrum videris: quamdiu simul fueris: deinde, cum processeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio, ut existimare possumus, quo statu lanus. Ego tantum me scire putabo, quantum ex tuis litteris habeo cognitum. Cura ut valeas, meque ames amore illo tuo singulari.

¶ ARG. Litteras petit. Trebonii officia numerat. De Calvo oratore mortuo quæ sentiat, exponit.

M. T. C. TREBONIO, S. P. D.

ET epistolam tuam legi libenter, & librum libentissimè: sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quod, cum incendisses cupiditatem meam consuetudinis augenda nostræ, (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum discedis à nobis, meque tanto desiderio afficis, ut unam mihi consolationem relinquas, fore, ut utriusque nostram absentis desiderium crebris, & longis epistolis leniatur. Quod ego non modo de me tibi spondere possum, sed de te etiam mihi. Nullam enim apud me reliquit ambulationem, quantum me amares. Nam ut illa omnium, quæ civitate teste fecisti, cum mecum inimicitias communicasti, cum me concionibus tuis defendisti, cum quaestor in mea, atque in publica causa consulum parteis suscepisti, cum tribuno plebis quaestor non parvisti, cui tuus praetor collegæ pareret: ut hæc recentia, quæ meminero semper, obliviscar: quæ tua sollicitudo de me in armis, quæ latitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur? Brundisium denique te ad me venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses? Ut hæc igitur omnittam, quæ mihi tanti æstimanda sunt, quanti vitam æstimo, & salutem meam: hiber iste, quem mihi misisti, quantum habet declarationem amoris tui? primum, quod tibi factum videretur, quicquid ego dixi: quod aliis fortasse non item: deinde, quod illa live taceta sunt, sive sic sunt, narrante te, venustissima. quin etiam antè quam ad me veniatur, risus omnis pane contumitur. Quod si in his scribendis nihil aliud, nisi, quod necesse fuit, de uno me tantum cogitavisses: ferreus essem, si te non amarem. Cum verò ea, quæ scriptura persecutus es, sine summo amore cogitare non poteris: non possum existimare, plus quemquam à seipso, quam me à te amari. Cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus possem, amore certe respondebo: quo tamen ipse tibi confido futurum satis. Nunc ad epistolam venio, cui copiose, & suaviter scriptæ, nihil est, quod multa respondeam. Primum enim ego illas Calvo litteras mihi non plus, quam has, quas nunc legis, existimans exituras aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus: aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium ejus melioribus extuli laudibus, quam tu id verè potuisse fieri putas. Primum, quod ita judicabam, acutè movebatur, genus quoddam sequebatur: in quo iudicio lapsus, quo valebat, tamen assequebatur, quod probaret. Multa erant, & recondita litteræ: vis non erat. Ad eam igitur adhortabar. In excitando autem, & in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere. Habes de Calvo iudicium, & consilium meum: consilium, quod hortandi causa laudavi iudicium, quod de ingenio ejus valde existimavi bene. Reliquum est, tuam profectorem amore prosequar: reditū spe expectem; absentem memoria colam: omne desiderium litteris mittendis, accipiendisque leniam. Tu velim tua in me studia, & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat, mihi nefas sit oblivisci, non modo vitum bonum me existimabis, verum etiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

Fff 5

M. TVL-

1. A (καρτείας.) Scatum mentis perturbatione vacuum.

2. σὺν ἔσθῃ. Non licet jucundè vivere nisi honestè iudicet

vivatur.

3. ἀπικνεκλήσει. Vicissim irridere.

Osdo